

УПОВНОВАЖЕНИЙ
Верховної Ради України з прав людини

вул. Інститутська, 21/8, м. Київ, 01008, тел. (044) 298-70-33 E-mail: hotline@ombudsman.gov.ua

Міністру внутрішніх справ України

Ігорю КЛИМЕНКУ

ПОДАННЯ

Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини
(згідно з частиною третьою статті 15 Закону України
«Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»)

Права і свободи людини і громадянина закріплено у Розділі II Конституції України та, відповідно до статті 22 Основного Закону України, не є вичерпними, гарантуються і не можуть бути скасовані.

Відповідно до статті 3 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини» Уповноважений Верховної Ради України з прав людини (далі – Уповноважений) здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина, метою якого є:

захист прав і свобод людини і громадянина, проголошених Конституцією України, законами України та міжнародними договорами України;

додержання та повага до прав і свобод людини і громадянина у відносинах, що виникають між юридичними особами публічного та приватного права, а також фізичними особами, які перебувають на території України, у випадках, передбачених окремим законом;

запобігання порушенням прав і свобод людини і громадянина або сприяння їх поновленню;

сприяння приведенню законодавства України про права і свободи людини і громадянина у відповідність до Конституції України, міжнародних стандартів у цій сфері.

Відповідно до статті 1 Закону України «Про попереднє ув'язнення» тримання осіб, взятих під варту, здійснюється на принципах неухильного додержання Конституції України, вимог Загальної декларації прав людини та інших міжнародних стандартів поводження з ув'язненими й не може

поєднуватися з діями, що завдають фізичних або моральних страждань чи принижують людську гідність.

Мною, у зв'язку із здійсненням на підставі статей 13 та 19-1 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини», парламентського контролю за додержанням конституційних прав і свобод людини і громадянина та захисту прав кожного на території України, виконанням функцій національного превентивного механізму відповідно до Факультативного протоколу до Конвенції проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження та покарання, протягом 2024–2025 років за результатами моніторингових відвідувань виявлено системні проблеми щодо забезпечення права на життя осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України (далі – ІТТ, ізолятори тимчасового тримання), в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України.

За результатами відвідувань ІТТ встановлено факти невиконання державою позитивних зобов'язань щодо захисту права на життя, гарантованого статтею 27 Конституції України та статтею 2 Європейської конвенції з прав людини.

Переважна більшість відвіданих ізоляторів тимчасового тримання не мають укриття для утримуваних осіб та персоналу через відсутність вбудованих захисних споруд цивільного захисту (сховищ, укриттів). Наявність такого обладнання є обов'язковою вимогою відповідно до розділу 12 ДБН В.2.2-00032684-001:2023 «Об'єкти для утримання (розміщення, розміщення) осіб», затверджених наказом Міністерства розвитку громад, територій та інфраструктури України від 29.12.2023 № 1091.

За інформацією, наданою Департаментом головної інспекції та дотримання прав людини Національної поліції України (лист № 141282025 від 28.01.2025), відповідно до результатів проведених комісійних обстежень ІТТ ГУНП в областях та м. Києві, лише ІТТ ГУНП в Одеській області, окремі ІТТ ГУНП у Рівненській, Хмельницькій областях та ІТТ ГУНП в м. Києві визнані як найпростіші укриття для населення.

За інформацією керівництва окремих ізоляторів тимчасового тримання, де відсутні найпростіші укриття, працівники, які не задіяні у добовому наряді, під час оголошення сигналу «Повітряна тривога», можуть використовувати захисні споруди, розташовані в територіальних підрозділах поліції. При цьому утримувані особи залишаються в камерних приміщеннях, а співробітники ІТТ, які перебувають у добовому наряді, змушені залишатися на робочих місцях без доступу до захисних споруд.

Керівники ізоляторів тимчасового тримання повідомили, що виведення утримуваних осіб із камерних приміщень під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» не здійснюється у зв'язку з недостатньою кількістю співробітників ІТТ, необхідних для забезпечення їх безпечного супроводження

(конвоювання) до укриття, **відсутністю чітких алгоритмів дій** в таких випадках, а також відсутністю спеціально обладнаних місць для перебування утримуваних осіб в укриттях, розташованих у територіальних підрозділах поліції.

Як приклад, під час відвідування ізолятора тимчасового тримання № 4 (м. Павлоград) ГУНП в Дніпропетровській області, який розташований у безпосередній близькості до лінії бойових дій, встановлено, що після оголошення сигналу «Повітряна тривога» утримувані особи залишалися в камерах, а співробітники ІТТ на робочих місцях. Можливість переміщення зазначених осіб до безпечних місць була відсутня. Аналогічні обставини встановлені й в інших ІТТ.

Інструкція із забезпечення режиму тримання та охорони осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України, затверджена наказом МВС від 25.09.2023 № 777 (далі – Інструкція), **не містить чітких процедур дій персоналу та порядку евакуації** утримуваних осіб під час оголошення сигналу «Повітряна тривога».

Пункт 6 розділу VII Інструкції детально визначає підстави для виведення утримуваних осіб з камер, зокрема: для процесуальних дій, побачень, санітарної обробки, медичної допомоги, конвоювання, евакуації з ІТТ, а також окремі випадки нічного виведення.

Термін «евакуація з ІТТ», зазначений у підпункті 9 пункту 6 розділу VII Інструкції як підстава для виведення утримуваних осіб, відповідає поняттю евакуації, визначеному в статті 2 Кодексу цивільного захисту України, оскільки сигнал «Повітряна тривога» є офіційним сигналом оповіщення цивільного захисту, що інформує про безпосередню загрозу авіаційного або ракетного удару, тобто про надзвичайну ситуацію воєнного характеру, яка створює реальну небезпеку для життя і здоров'я осіб, що перебувають в ІТТ.

Водночас у всіх проаналізованих **положеннях не визначено процедури дій персоналу ІТТ у разі оголошення сигналу «Повітряна тривога»** чи іншої загрози, яка потребує негайної евакуації утримуваних осіб, що підтверджує обмеженість регулювання лише повсякденними аспектами режиму тримання.

Відсутність у Інструкції процедур реалізації такої евакуації (алгоритмів дій персоналу, критеріїв прийняття рішень про виведення, планів супроводу до укриттів тощо) фактично унеможливорює виведення утримуваних осіб з камер під час сигналу «Повітряна тривога».

Положення розділу VII Інструкції обмежуються загальним переліком підстав виведення з камер утриманих осіб без деталізації дій, що суперечить принципу юридичної визначеності. Зазначена позиція є актуальною з огляду на те, що Конституційний Суд України у Рішенні від 13 вересня 2023 року № 7-р(І)/2023 зазначив, що зі змісту статті 8 Конституції України, заснованих на її приписах юридичних позицій Конституційного Суду України, а також

міжнародних актів, у яких викладено розуміння юридичної визначеності, вбачається, що принцип верховенства права вимагає від законодавця встановлювати чітке, зрозуміле, однозначне, прогнозоване правове регулювання суспільних відносин для забезпечення стабільного правового становища людини, не допускати довільної відмови від взятих державою на себе зобов'язань, гарантувати належний захист правомірних (легітимних) очікувань особи.

Європейський Суд з прав людини (далі – ЄСПЛ) у рішенні по справі «Olsson v. Sweden» (1988) зазначив, що норма національного закону не може розглядатися як право, якщо її не сформульовано з достатньою точністю так, щоб громадянин мав змогу, якщо потрібно, з відповідними рекомендаціями, до певної міри передбачити наслідки своєї поведінки. Згідно з усталеною практикою ЄСПЛ поняття «якість закону» означає, що національне законодавство повинно бути доступним і передбачуваним, тобто визначати достатньо чіткі положення, аби дати людям адекватну вказівку щодо обставин і умов, за яких державні органи мають право вживати заходів, що вплинуть на права осіб (рішення у справах «Олександр Волков проти України», «С.Г. та інші проти Болгарії» та інші).

Отже, хоча чинна редакція Інструкції дозволяє застосовувати “евакуацію” як підставу для виведення із камер ІТТ утримуваних осіб під час оголошення сигналу «Повітряна тривога», проте вказана підстава є формальною і неефективною через прогалини у процедурному регулюванні та створює ситуацію, за якої персонал ізоляторів тимчасового тримання не має можливості діяти належним чином.

Крім того, Національною поліцією України не розроблено відповідні методичні рекомендації або чіткі алгоритми дій під час оголошення сигналу «Повітряна тривога». Працівники ІТТ не проходять належної підготовки щодо дій під час повітряної тривоги та не мають можливості переміститись до укриття, що також порушує їх право на безпечні та здорові умови праці, гарантоване статтею 43 Конституції України та статтею 4 Закону України «Про охорону праці».

Практика ЄСПЛ у справах «Osman v. the United Kingdom» (1998) та «Kudła v. Poland» (2000) підтверджує позитивні зобов'язання держави забезпечити запобігання реальним загрозам життю та нелюдському поводженню щодо осіб, які перебувають під її контролем, особливо в умовах підвищеного ризику.

Європейський комітет із запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню (далі – СРТ) у звіті за результатами відвідування України з 16 по 27 жовтня 2023 року (СРТ/Inf (2024) 20) наголошує на необхідності забезпечення безпеки утримуваних осіб у місцях несвободи, зокрема шляхом обладнання захисних споруд і розроблення процедур евакуації в умовах воєнних загроз.

На підставі викладеного, з метою усунення виявлених порушень прав і свобод людини і громадянина, обумовлених діями або бездіяльністю посадових осіб ізоляторів тимчасового тримання та Національної поліції України, а також приймаючи до уваги те, що:

відповідно до п. 1 Положення про Міністерство внутрішніх справ України, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 № 878, Міністерство внутрішніх справ України є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує, серед іншого, формування державної політики у сфері забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг;

керуючись статтею 101 Конституції України, статтями 13, 15, 16, 22 Закону України «Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини»,

ВИМАГАЮ:

1. У найкоротші строки внести зміни до Інструкції із забезпечення режиму тримання та охорони осіб, які утримуються в ізоляторах тимчасового тримання Національної поліції України, затвердженої наказом МВС від 25.09.2023 № 777, доповнивши положеннями щодо порядку дій персоналу ізоляторів тимчасового тримання під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» та інших загроз воєнного характеру. У положеннях обов'язково визначити:

чіткий алгоритм дій добового наряду ІТТ від моменту отримання сигналу «Повітряна тривога» до його завершення;

критерії прийняття рішення про негайне переміщення (виведення) утримуваних осіб (автоматичне виведення при отриманні сигналу, без додаткових узгоджень);

необхідну чисельність наряду для безпечного супроводження (з урахуванням категорій утримуваних осіб та кількості камер);

порядок покамерного (або групового) переміщення (виведення) та супроводу до укриття;

вимоги до спеціально обладнаних місць в укритті для розміщення утримуваних осіб;

порядок фіксації інформації про виведення затриманих;

заходи безпеки під час перебування в укритті.

2. До моменту внесення змін до Інструкції розробити та довести до кожного ІТТ методичні рекомендації з покроковими діями та розподілом обов'язків, які персонал зобов'язаний виконувати негайно при отриманні сигналу «Повітряна тривога».

3. Запровадити обов'язкову спеціальну підготовку працівників ІТТ з питань дій під час оголошення сигналу «Повітряна тривога» та евакуації утримуваних осіб.

4. Про результати розгляду цього подання та вжиті заходи повідомити мене у місячний строк відповідно до вимог діючого законодавства.

Звертаю увагу, що відмова органів державної влади, органів місцевого самоврядування, об'єднань громадян, підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, їх посадових і службових осіб від співпраці, а також умисне приховування або надання неправдивих даних, будь-яке незаконне втручання в діяльності Уповноваженого з метою протидії передбачають відповідальність згідно з чинним законодавством.

**Уповноважений Верховної
Ради України з прав людини**

Дмитро ЛУБІНЕЦЬ

Коноплястий Сергій
Куцопатрий Дмитро (050) 967-95-51

UB
Секретаріат Уповноваженого Верховної Ради України з
прав людини
№21055.2/25/39.1 від 12.12.2025
КЕП: Лубінець Д. В. 12.12.2025 16:06
368DC35ECECB2DC104000000E88D010070F70400